

ชาวลัวะ บ้านหมันขาว : การปรับตัวและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

The Lue of Ban Mankhao : Adaptations and Transitional Trends

กฤษฎาพนธ์ ศรีทาร์ง¹ ชมภูณานฎ ชมพูนันท์² สรินทร คุ่มเขต³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชาวลัวะ บ้านหมันขาว 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวลัวะ บ้านหมันขาว 3) วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวลัวะ บ้านหมันขาว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปความเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมทดสอบทางสถิติ และอธิบายความหมายและแสดงผลข้อมูลที่ได้ทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า ชาวลัวะ บ้านหมันขาวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อพยพมาจากจังหวัดน่าน ปัจจุบันได้จัดตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านหมันขาว ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปัจจุบันชาวลัวะได้มีการปรับตัวตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป มีการปรับตัวไปตามบทบาทหน้าที่เพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนแบบพึ่งพาอาศัย มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ปรับลดองค์ประกอบของพิธีกรรมตามความเหมาะสม ปัจจัยที่สำคัญคือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และอุดมการณ์ของคนในสังคม ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ตอบสนองต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ในส่วนของพิธีกรรมก็อาจมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต และตามความเหมาะสมของสถานะทางเศรษฐกิจแต่ละครอบครัว

คำสำคัญ : ลัวะ หมันขาว การปรับตัว การเปลี่ยนแปลง

Abstract

This research has three objectives : 1) to study the context of the Lue of Ban Mankhao, 2) to study the transition and the adaptation to economy, society, and culture of the Lue of Ban Mankhao, and 3) to analyze the economic, social, and cultural transitional trends of the Lue of Ban Mankhao. The study used quantitative and qualitative methods. The acquired data was qualitatively analyzed with content analysis for the conclusion in descriptive method. The quantitative data was analyzed with the statistics testing program, and all the meaning and data were explained and presented. The research showed that the Lue of Ban Mankhao were the ethnics who migrated from Nan province. Currently Lue were the inhabitants of Moo Ban Mankhao in Koksatorn sub-district, Dansai district in Loei province. Currently, Lue people have adapted their ways of lives according to the economic change and the roles for the survival of the community by relying on each other in the community. The adaptation and the transition also

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

included the culture, the custom, beliefs. Such adaptation and transition were done by reducing time or aspects of the ceremony for the suitability. The transition and adaptation were caused by economy, education, value, beliefs, the advancement in science and technology, and the ideal of the people in the community. And for the rite or ceremony, the change was occurred in order to response to the living style of each family, and the change of the rite aspects was done for the suitability of each family's economic status.

Keywords : Lua, Mankhao, adaptation, transition

ความเป็นมาของปัญหา

ในสังคมไทยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ความเป็นมา และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันหนึ่งในจำนวนนั้นได้แก่ ชาวลัวะ กลุ่มชาวลาวภูเขาที่เคยอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ของประเทศไทย แต่ด้วยวิถีชีวิตที่ผูกติดอยู่กับระบบการผลิตแบบเคลื่อนย้ายจึงได้รับผลจากระบบการแบ่งเขตแดนของรัฐ ซึ่งห้ามการเคลื่อนย้ายข้ามเขตแดนอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2513 มีการต่อสู้ปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ชาวลัวะจึงอพยพหลบหนีเข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศลาว จนถึงปี พ.ศ. 2518 จึงอพยพเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง แต่เนื่องจากหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นพลเมืองไทยได้สูญหายระหว่างการอพยพ จึงได้ถูกเจ้าหน้าที่ไทยควบคุมในฐานะผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย (ทวี ประทีปแสง, 2542)

ชาวลัวะส่วนใหญ่ ยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ่อเกลือ อำเภอปัว อำเภอทุ่งช้าง และ อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ยังคงวิถีชีวิตแบบเดิม ดำรงชีพด้วยการปลูกข้าวไร่ หาของป่า อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง หลายๆ หมู่บ้านยังคงความเชื่อดั้งเดิมที่ผสมพันธ์กับธรรมชาติ เช่น ผีป่า ผีน้ำ ผีไร่ และผีบรรพบุรุษ

ปัจจุบันนี้ ชาวลัวะส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมในจังหวัดน่าน ได้รับการจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยให้ บริเวณหมู่บ้านหมันขาว อำเภอเด่นชัย จังหวัดเลย และหมู่บ้านนาสะอึ่ง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามโครงการรองรับชาวเขาอพยพจากศูนย์อพยพ ของกระทรวงมหาดไทย ร่วมกับกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (นรินทร์ คุณเมือง, 2550)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากรณีชาวลัวะบ้านหมันขาว ซึ่งต้องเปลี่ยนที่อยู่ เปลี่ยนสภาพแวดล้อม เปลี่ยนผู้ปกครอง จะยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมแบบเดิมหรือปรับเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชาวลัวะ บ้านหมันขาว
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวลัวะบ้านหมันขาว
3. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวลัวะ บ้านหมันขาว

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวลัวะ บ้านหมันชาว
ตำบลลกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย
ที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับระเบียบวิธีวิจัยในเชิงปริมาณ
และเชิงคุณภาพ คือ แบบสอบถาม ประเด็นสัมภาษณ์
เจาะลึก และประเด็นสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบททางเศรษฐกิจ สังคม
และวัฒนธรรม แบ่งเป็น

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชาวลัวะ บ้านหมันชาว
3. สัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงวิวัฒนาการและ
สภาพปัจจุบันด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของ
ชาวลัวะ บ้านหมันชาว
4. จัดสนทนากลุ่มประเด็นวิถีชีวิต การประกอบ
อาชีพ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ที่สืบทอด
ต่อกันมา และที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมของชาวลัวะ
บ้านหมันชาว

5. สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อ
นำไปใช้ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1. จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์
การปรับตัว และการแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของ
เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2. สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อ
นำไปใช้ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 สรุปบทเรียนคืนความรู้สู่ชุมชน
โดยการจัดสัมมนาชุมชน เพื่อนำเสนอบทเรียนที่ได้จาก
การกระบวนการดำเนินงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำ
ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการ
สนทนากลุ่ม ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อการสรุปความ
เชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้
โปรแกรมทดสอบทางสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา
จากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ชาวลัวะ บ้านหมันชาว : การ
ปรับตัวและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้ศึกษา
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขั้นตอนแรกได้
วิเคราะห์ถึงชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะศึกษา โดยพบว่า
ชื่อที่เรียกโดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น หรือทางราชการเรียก
แตกต่างจากชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์เรียกตนเอง การวิจัยครั้งนี้
ได้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีถิ่นอาศัยอยู่ที่บ้านหมันชาว
ตำบลลกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ว่า ชาวลัวะ

ข้อมูลพื้นฐานชาวลัวะ บ้านหมันชาว

ลัวะ บ้านหมันชาว เดิมมีสัญชาติไทย อาศัยอยู่
บริเวณทางภาคเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน โดยตั้ง
บ้านเรือนอยู่ตามชายแดน บริเวณภูเขา ทำมาหากินด้วย
การเก็บของป่าล่าสัตว์ เพาะปลูกพืชประเภทข้าว
ข้าวโพด ได้อพยพหนีภัยจากการปราบปรามผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ เข้าไปอยู่ในประเทศลาว แถบเมืองเพียง
แขวงไชยบุรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ประเทศลาว
เปลี่ยนแปลงการปกครอง กลุ่มคนดังกล่าว จึงได้อพยพ
กลับมายังประเทศไทยอาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดน
ของจังหวัดน่าน แต่เนื่องจากหลักฐานที่แสดงถึงการเป็น

พลเมืองไทยได้สูญหายระหว่างการอพยพจึงได้ถูกเจ้าหน้าที่ไทยควบคุมในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมือง อยู่ที่ศูนย์ควบคุมผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองบ้านน้ำยาว อำเภอปัว จังหวัดน่าน จากนั้นในปี พ.ศ. 2533 กระทรวงมหาดไทย ได้มีนโยบายให้เคลื่อนย้ายคนกลุ่มดังกล่าวไปยังศูนย์อพยพบ้านนาโพธิ์ จังหวัดนครพนม ในปี พ.ศ. 2536 กระทรวงมหาดไทยจึงอนุญาตให้เป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบ เรียกชื่อว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวลาวภูเขาคีเคออาศัยอยู่ในประเทศไทย” และย้ายไปไว้ที่ศูนย์อพยพเชียงคำ จังหวัดพะเยา ต่อมาคณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจัดหาพื้นที่บริเวณเขตนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา เขตพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ และเลย จึงย้ายคนกลุ่มดังกล่าวมาไว้ที่พื้นที่บริเวณลำน้ำหมัน ซึ่งอยู่ในเขตตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย บ้านหมันขาว มีประชากร 164 ครัวเรือน ประชากร จำนวน 558 คน แบ่งเป็นชาย 276 คน หญิง 282 คน ซึ่งทั้งหมดได้รับการแปลงสัญชาติถูกต้องโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ในจำนวนนี้อยู่ในวัยเรียน 75 คน ชาวลัวะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำไร่ ทำนา ปลูกพืชผักต่างๆ ส่งขายตลาด แต่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่จึงมีฐานะค่อนข้างยากจน ชาวลัวะมีทั้งที่นับถือพุทธศาสนา และคริสต์ศาสนา แต่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องผี และพิธีกรรมต่างๆ อยู่

การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1. การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวด้านเศรษฐกิจของชาวลัวะ บ้านหมันขาว

อาชีพของชาวลัวะส่วนใหญ่คือเกษตรกร ทำไร่ ทำนา ทำสวน แต่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกิน หรือรับจ้างทำงาน ทำให้ระบบเศรษฐกิจ

ภาพรวมของชาวลัวะไม่ค่อยดีนัก ในการทำการเกษตร ชาวลัวะเริ่มนำเอาเทคโนโลยีด้านการผลิตมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงผลผลิตด้านการเกษตร ส่งผลให้เริ่มมีการกู้หนี้ยืมสินเพื่อใช้ในการลงทุน นอกจากนี้ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ การไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง รวมถึงการได้ศึกษาภาคบังคับ และบางคนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำให้ชาวลัวะส่วนหนึ่งได้ไปทำงานในต่างถิ่น เช่น อำเภอเมืองเลย เพชรบูรณ์ กรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดใกล้เคียง

2. การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวด้านสังคมของชาวลัวะ บ้านหมันขาว

ลักษณะครอบครัวของชาวลัวะมีลักษณะ เป็นครอบครัวเดี่ยว สังคมชาวลัวะเมื่อแต่งงานแล้ว ฝ่ายชายมาอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิงนับถือญาติพี่น้อง ฝ่ายหญิงยึดระบบผัวเดียวเมียเดียว และไม่มีการหย่าร้าง ครอบครัวของชาวลัวะจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และภายในครอบครัวจะแบ่งหน้าที่ตามอายุ เพศ โดยผู้ชายมีหน้าที่ทำไร่ไถนา ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่ทำงานบ้าน อย่างไรก็ตามปัจจุบันบางครอบครัวทั้งชายและหญิงต่างออกไปรับจ้างทำไร่ด้วยกัน เพียงแต่ฝ่ายชายจะทำงานหนักและให้ฝ่ายหญิงทำงานเบากว่า ชาวลัวะมีการกำหนด “วันกรรม” (วันคะลำ) ซึ่งเป็นวันที่ชาวลัวะจะหยุดพักจากการทำงานหนักที่ทำเป็นกิจวัตรประจำวัน แต่ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ข้อกำหนดเรื่องการหยุดงานในวันกรรมของตระกูลเปลี่ยนไป โดยในวันกรรมผู้นำตระกูลทั้งพ่อบ้านหรือแม่บ้านต้องหยุดงานทั้งหมด รวมถึงคนในตระกูลจะทำงานของตนเองไม่ได้ ยกเว้นแต่ผู้เยาว์สามารถรับจ้างผู้อื่นทำงานได้

จากการที่ชาวลัวะมาทำงานรับจ้างในเมือง และจากสื่อสารมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ ทำให้ชาวลัวะได้ฟังภาษาไทย และยังใช้ภาษาไทยในเวลาพูด

โดยเฉพาะกลุ่มชาวลัวะที่อายุต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มในการใช้ภาษาไทยมากขึ้นเนื่องจากคนในวัยนี้ ส่วนใหญ่ ลงมาเรียน ทำงานรับจ้างที่ในเมืองมากขึ้น สมัยก่อนคนสามารถแยกชาวลัวะได้จากภาษาพูด แต่ปัจจุบันนี้ เด็กรุ่นใหม่ไม่สามารถพูดภาษาลัวะได้เลย สำหรับการแต่งกาย ชาวลัวะ บ้านหมันขาวจะแต่งกายใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยม การแต่งกายแบบพื้นบ้านหรือประจำเผ่าไม่มีตั้งแต่ย้ายถิ่นฐานมา

3. การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวด้านวัฒนธรรมของชาวลัวะ บ้านหมันขาว

วัฒนธรรมของชาวลัวะที่เด่นชัด คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีและเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งตามความเชื่อของชาวลัวะจะมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พื้นฐานของความเชื่อนี้เองทำให้ชาวลัวะได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มชนที่มีความเชื่อเรื่องผีมาก ความเชื่อเรื่องผีของชาวลัวะ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกที่นับถือศาสนาคริสต์นั้นไม่ประกอบพิธีกรรมใดๆ ที่เกี่ยวกับผีและไม่เข้าร่วมเลี้ยงผีอย่างเด็ดขาด กลุ่มที่สองที่นับถือศาสนาพุทธ ยังมีส่วนร่วมในการเลี้ยงผีอยู่ และกลุ่มที่นับถือผีอย่างเดียว จะไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง แม้ทุกกลุ่มจะนับถือต่างกัน แต่หากมีงานในหมู่บ้าน เช่น แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ และงานต่างๆ ชาวลัวะส่วนใหญ่ก็จะมาร่วมและช่วยเหลืองานนั้นเป็นอย่างดี

การอย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสังคม ขั้นตอน พิธีกรรมต่างๆ อาจมีการลดทอนลงบ้าง ตามฐานะทางเศรษฐกิจ แต่ความเชื่อที่เมื่อทำแล้วเชื่อว่าเป็นสิ่งดี ส่งผลให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข ความเจริญ ก็ะยังคงสืบทอดต่อไป ซึ่งสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ การติดตะแหลวนบนประตูบ้านทุกหลัง การตั้งหอเฮือนไถ่ที่นอนของเจ้าบ้านเพื่อบูชาช่วยคุ้มครองป้องกันสมาชิกของเรือนหลังนั้น การตั้งบูชาหอดระกูด

ซึ่งเป็นศูนย์รวมความเคารพของคนในสายตระกูลเดียวกัน และการบูชาห่อเจ้าบ้าน อันเป็นศูนย์ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนบ้านหมันขาว เป็นความเชื่อที่ยังคงยึดถือกันถึงปัจจุบันและตลอดไป

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

ประชากรของบ้านหมันขาว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรโดยมีแนวโน้มว่าจะนำเครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการทำงานมากขึ้น อาจมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาและสร้างกลไกการตลาด แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ชาวลัวะ ก็มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมการบริโภค การปรับตัวในเรื่องของการดำเนินชีวิตแบบสังคมเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ชาวลัวะรุ่นใหม่มีแนวโน้มว่าจะออกจากท้องถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพนอกเหนือจากการทำการเกษตรในหมู่บ้าน

2. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ชุมชนก็มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไป แต่เมื่อต้องเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมชาวลัวะก็จะยังคงร่วมแรงร่วมใจกันเช่นเดิม สำหรับการศึกษา ชาวลัวะ บ้านหมันขาว มีแนวโน้มว่าจะส่งให้บุตรหลานได้เรียนในระดับสูงขึ้นไปเพื่ออนาคตในภายหน้าที่จะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในส่วนของการสาธารณสุข มีแนวโน้มว่าชาวลัวะจะใช้บริการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การแพทย์แผนใหม่จะเข้ามาในวิถีชีวิตของชาวลัวะ แต่การรักษาด้วยหมอผี หมอมดก็ะยังคงมีอยู่ต่อไป เนื่องจากมีการสืบทอดไปยังคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

3. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม

ชนชาวลัวะมีวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อที่ยึดติดกับเรื่องไสยศาสตร์และสิ่งที่ไม่มองเห็น แม้แต่ส่วนของการเกิด การแต่งงาน การปลูกบ้าน การเจ็บป่วย และการตาย วิถีชีวิตของชาวลัวะ บ้านหมันขาว จึงมีความเชื่อและเกี่ยวข้องกับเรื่องผีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อย่างไรก็ตามด้วยบริบทที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ สังคม รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง พิธีกรรม ความเชื่อบางอย่างมีแนวโน้มถูก ปรับ เพื่อให้สนองตอบต่อการประกอบอาชีพ ส่วนของ พิธีกรรมในทางปฏิบัติอาจมีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับวันหยุดงานของสมาชิกใน ครอบครัวที่เดินทางไปทำงานที่อื่น ปรับลดองค์ประกอบ เครื่องไหวในพิธีกรรมลงตามฐานะทางเศรษฐกิจ รวมถึง ปรับรูปแบบของพิธีกรรมต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ชาวลัวะ บ้านหมันขาว : การปรับตัวและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง สามารถ อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

การปรับตัวด้านเศรษฐกิจของชาวลัวะ บ้านหมันขาว

ระบบเศรษฐกิจของชาวลัวะ บ้านหมันขาว ในอดีตนั้น เป็นการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อยังชีพ มีการเพาะปลูกการทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ผลผลิตส่วนใหญ่ ใช้เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน มีเพียงบางอย่าง ที่ทำเพื่อส่งขาย ต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงผลผลิต เพื่อการค้า มีการเปลี่ยนแปลงชนิดของ พืชที่ปลูกโดยดูจากปัจจัยและความต้องการของตลาด ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เปลี่ยนแปลงไป มีรายได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันรายจ่ายก็มีเพิ่มขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2530) ที่ได้เสนอว่า

ระบบเศรษฐกิจของชุมชนในอดีตเป็นระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมทั้งในด้านการผลิต การแลกเปลี่ยนและการบริโภคและได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่แบบทุนนิยม เศรษฐกิจเป็นระบบพื้นฐานทางสังคม เนื่องจากมนุษย์ต้องการบำบัดความต้องการของตนเอง ทำให้มนุษย์ต้องแสวงหาสิ่งของที่จะอำนวยความสะดวก แก่การดำรงชีวิตและหาอาหารเพื่อบริโภค ความต้องการนี้ได้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ

ชาวลัวะมีการปรับตัวไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ รอย (Roy & Andrew, 1991) ซึ่งได้อธิบายถึง ความต้องการของมนุษย์ในการปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่เป็นดัชนีบ่งชี้ความมั่นคงของชีวิต ซึ่งได้จากการที่บุคคลมีความมั่นคงทางร่างกายและความมั่นคงทางสังคม สามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role function) การแสดงบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลได้เหมาะสมทั้งทางด้านพฤติกรรม การแสดงออก อารมณ์และความรู้สึก เป็นการตอบสนองความต้องการ และเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social integrity) นอกจากนี้ ชาวลัวะยังมีแนวโน้มด้าน ความต้องการที่จะรวมกลุ่มการผลิตทางด้าน เกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542) ได้กล่าวถึง การปรับตัวเพื่อให้การดำรงอยู่ของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาแบบกลุ่ม การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อคงความเป็นชุมชนไว้ และ ต้องมีการรวมกลุ่มรวมตัวกันของชาวบ้านในรูปของการจัดองค์กร เช่น สหกรณ์ สมาพันธ์ เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อ ต่อรองกับสถาบันภายนอกชุมชน

การปรับตัวด้านสังคมของชาวลัวะ บ้าน หมันขาว

สังคมของชาวลัวะ บ้านหมันขาว มีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกัน (ตามสายตระกูล) ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน มีความแน่นแฟ้น มีการพึ่งพาอาศัยกันเคารพในผู้อาวุโส อยู่แบบพอมีพอกินไปวันต่อวัน ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย อยู่ตามธรรมชาติไม่พึ่งพาเทคโนโลยี และมีกฎกติกาของหมู่บ้านเพื่อใช้ในการปกครอง ชาวลัวะ ได้รับการจัดสรรที่อยู่ ณ บ้านหมันขาว ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เส้นทางคมนาคมเป็นทางลูกรังปนดินเหนียว ซึ่งเดินทางลำบากโดยเฉพาะฤดูฝน ถนนเป็นหลุมบ่อโคลน ฤดูแล้งเป็นฝุ่นละอองมาก การติดต่อกับภายนอกจึงเป็นไปด้วยความยากลำบากพอสมควร เมื่อวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไปเริ่มใช้ชีวิตแบบสังคมเมือง เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงาน แต่ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวยังคงเหนียวแน่น รักใคร่กันเหมือนเดิม ทั้งนี้ สิ่งที่ช่วยประสานความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน คือ การประกอบพิธีกรรมบางอย่างซึ่งสมาชิกทุกคนในครอบครัว และคนในหมู่บ้านต้องทำร่วมถึงแม้สมาชิกบางคนจะไปทำงาน นอกหมู่บ้านก็จะปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้สามารถทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อความ เป็นสิริมงคลของทุกคนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ รอย (Andrew & Roy, 1991) ได้อธิบายถึง การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกัน (interdependence) ความจริงทางสังคมอีกประการหนึ่งคือ การที่คนเราต้องการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่คงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social integrity) ความพอเหมาะระหว่างการพึ่งพาตนเอง (Independence) การพึ่งพาผู้อื่น (Dependence) และการให้ผู้อื่นได้พึ่งพาตน มีส่วน

ช่วยให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจและสังคม โดยปกตินุคคณพยายามคงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเองและยอมรับพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ในขอบเขตที่ตนเองและสังคมยอมรับ

นอกจากนี้ ชาวลัวะยังให้ความสนใจด้านการศึกษาและด้านสุขภาพอนามัยมากขึ้น ชาวลัวะให้บุตรหลานเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับ และยังให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับสุวิทย์ ธีรศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529) ที่นำเสนอว่า ค่านิยมทางสังคมเกี่ยวกับการศึกษา มีความต้องการให้บุตรหลานเป็นเจ้าของคน และเห็นว่าอาชีพเกษตรกรรมลำบาก ทำให้มีการส่งบุตรหลานให้เรียนต่อสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชัย จิรวรรณกิจ (2529) ที่กล่าวว่า ชาวลัวะรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น เพราะมีความเชื่อว่าคนที่รู้หนังสือจะได้รับการยกย่อง นับถือ และเป็นที่ยอมรับจากสังคมทั่วไป ส่วนการที่ชาวลัวะ บ้านหมันขาวเริ่มใช้บริการทางการแพทย์สมัยใหม่มากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ยังไม่ทิ้งความเชื่อดั้งเดิมด้านการรักษาด้วยสมุนไพร และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วย สอดคล้องกับ ทวี ประทีปแสง (2542) ที่กล่าวว่า แม้ปัจจุบันจะมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านคอยให้ความรู้ และชาวลัวะรู้จักรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่ แต่ชาวลัวะบางคนยังรักษาด้วยวิธีแบบดั้งเดิมตามระบบความเชื่อของพวกเขา ชาวลัวะมักไปคลอดลูกกันที่โรงพยาบาลเพื่อความสะดวกและปลอดภัย แต่เมื่อกลับเข้าสู่หมู่บ้านก็ยังคงปฏิบัติตามธรรมเนียม คือ ให้อาบน้ำร้อนนอบอกกล่าวถึงสมาชิกใหม่ สู้ขวัญเด็ก รวมไปถึงการอยู่ไฟของแม่หลังการคลอดลูก

การปรับตัวด้านวัฒนธรรมของชาวลัวะ บ้านหมันขาว

วิถีชีวิตของชาวลัวะ บ้านหมันขาว มีความเชื่อและเกี่ยวพันกับเรื่องผีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่ยึดติดกับเรื่องไสยศาสตร์และสิ่งที่ไม่เห็น ซึ่งยังคงสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามด้วยการเปลี่ยนไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พิธีกรรมความเชื่อบางอย่างมีแนวโน้มถูกปรับเปลี่ยนช่วงเวลา ปรับลดองค์ประกอบเครื่องไหว้ในพิธีกรรมลง รวมถึงปรับรูปแบบของพิธีกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ พหุชา กิจปฐมมงคล (2547) ซึ่งกล่าวว่า การปรับปรนพิธีกรรมจะเริ่มจากการที่ครอบครัวที่ไม่สามารถถ่ายทอดสาระของพิธีกรรมให้แก่สมาชิกของครอบครัวได้ครบถ้วน ทำให้เกิดการปรับปรนทางรูปแบบของเทศกาลก่อน จากนั้นจึงค่อยๆ ปรับปรนในเนื้อหาสาระของเทศกาล กอปรกับเยาวชนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น พิธีกรรมเดิมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ค่อยๆ สูญหายไป รวมทั้งการรับอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยได้ง่ายและรวดเร็ว จึงปฏิบัติตามพิธีกรรมในรอบปีและรอบชีวิตที่ไม่เคร่งครัดเท่าใดนัก มีแนวโน้มที่จะลดขั้นตอนและข้อปลีกย่อยการปฏิบัติพิธีกรรมลง และด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านศาสนา การคมนาคมและความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้มีการปรับปรนและรักษาวัฒนธรรมจีนไว้เฉพาะส่วนที่ยังปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ลือชา ธรรมวินัยสถิต (2539) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมพบว่า น่าจะมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางประชากร ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ปัจจัยจากการค้นพบและการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการ

เผยแพร่วัฒนธรรม และปัจจัยทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ของคนในสังคม

สรุปผลการวิจัย

ชาวลัวะ บ้านหมันขาวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากจังหวัดน่าน ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านหมันขาว ตำบลลกสะท้อน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปัจจุบันชาวลัวะได้มีการปรับตัวตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป มีการปรับตัวไปตามบทบาทหน้าที่เพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนแบบพึ่งพาอาศัย มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ให้เหมาะสมกับ ยุคสมัย ปรับลดองค์ประกอบของพิธีกรรมตามความเหมาะสม ปัจจัยที่สำคัญคือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษาค่านิยม ความเชื่อ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุดมการณ์ของคนในสังคม ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ตอบสนองต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ในส่วนของพิธีกรรมก็อาจมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต และตามความเหมาะสมของสถานะทางเศรษฐกิจแต่ละครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชาวลัวะรุ่นใหม่มีแนวโน้มปรับตัวเข้ากับสังคมเมืองมากขึ้น อาจละเลยประเพณี ความเชื่อ หรือประกอบพิธีกรรมตามที่ถือปฏิบัติกันมา ผู้นำชุมชน และผู้ปกครองควรปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักในคุณค่า ความสำคัญ และอัตลักษณ์ของชาวลัวะ

2. หน่วยงานราชการควรเข้ามามีบทบาทส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวลัวะ
ควรมีการศึกษาอย่างเจาะลึก และควรอนุรักษ์ดำรงไว้
และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย จีรวรรณกิจ. (2529). การปรับตัวให้เข้ากับ
วัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือ
ของประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). รัฐศาสตร์ การ
บริหารรัฐกิจ ทฤษฎี : หนึ่งทศวรรษ
รัฐศาสตร์แนววิพากษ์. กรุงเทพฯ : วิชาษา.

ทวี ประทีปแสง. (2542). พิธีกรรมและความเชื่อใน
การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของ
ชาวลัวะ บ้านเตี้ยกลาง ในอุทยาน
แห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน .
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นรินทร์ คุณเมือง. (2550). ความเป็นชายขอบของ
กลุ่มชาติพันธุ์ถิ่น-ยวนในจังหวัดเลย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พัชรา กิจปฐมมงคล. (2547). พิธีกรรมของคนไทย
เชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครปฐม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ลือชา ธรรมวินัยสถิต. (2539). การเมืองการปกครอง.
เพชรบุรี : สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2530. รายงานการวิจัยเรื่องการ
เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง
สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเยอ
บ้านไทยดำ และบ้านไทยลาว : การศึกษา
เปรียบเทียบเฉพาะกรณี. คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2529).
รายงานการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลง
ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ
วัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : กรณีบ้าน
โนนตะแบก. สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Andrews, H. A. & Roy , S. C. (1991). The Roy
adaptation model : The definitive
statement. Norwalk : Apple ton & Lange.